

Vitenskapskomiteen for mat og miljø
Postboks 222 Skøyen
0213 Oslo

Deres ref:
Vår ref:
Dato: xx.03.2023
Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

01.03.23 Utkast til bestilling - *Vurdering av planthelserisiko knyttet til planteskadegjørere i jord eller andre vekstmedier ved import av planter for planting til Norge.*

Del nr 1 av felles oppdrag fra Mattilsynet og Miljødirektoratet til Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM): Utredning av tiltak for å begrense innførsel av fremmede skadelige organismer som blindpassasjerer ved import av planter.

Bakgrunn

Innførsel av planteskadegjørere ved import av jord og andre vekstmedier er belyst i flere rapporter, også i Norge, og i 2015 publiserte European Food Safety Authority (EFSA) rapporten «Risks to plant health posed by EU imports of soil or growing media». EFSA-rapporten tar for seg risikoer for å innføre planteskadegjørere via jord og andre vekstmedier til EU-land, og vurderer effektiviteten av de risikoreduserende tiltakene i EUs daværende plantehelserregelverk.

I Norge har handlingsplanen «Bekjempelse av fremmede skadelige organismer 2020-2025» som mål å redusere negativ påvirkning av fremmede arter, og slår fast at det er behov for ytterligere innsats i tidlig fase der tiltak rettet mot introduksjon og spredning må gis høyeste prioritet. Gjennom handlingsplanen har Miljødirektoratet og Mattilsynet fått ansvar for å identifisere tiltak knyttet til fremmede arter som følger med import av planter, jord og andre vekstmedier (Tiltak 20). Under Tiltak 20 skal det gjennomføres en tilsvarende studie som EFSA-rapporten for Norge, hvor vurderingen av risiko blant annet er basert på tilgjengelig informasjon fra norske undersøkelser. Tiltaket inkluderer å bestille en vurdering fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) om hvilke vekstmedier knyttet til planter for planting som utgjør størst risiko for innførsel av planteskadegjørere og fremmede arter til Norge, samt hvor effektive ulike risikoreduserende tiltak er.

Tiltak 20 i Handlingsplanen er omfattende. For å snevre inn vurderingen har

Miljødirektoratet og Mattilsynet valgt å begrense denne første bestillingen til Mattilsynets behov for vitenskapelige vurderinger som gjelder planteskadegjørere.

Gjeldende norsk regelverk

Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere: For å hindre introduksjon av planteskadegjørere inneholder forskriften forbud og stiller krav til import av planter og formeringsmateriale, jord og andre organiske vekstmedier. Importforbudet i § 16, vedlegg tre nr. 10, og særskilte krav i § 17, vedlegg 4A nr. 28, 29.1, 29.2, 31 og 36 er rettet mot plantehelserisiko ved import av vekstmedium som et eget produkt og vekstmedium som følger med planter. Noen av disse reglene og kravene gjelder kun hvis opprinnelsen til varene er fra ikke-europeiske land. Videre er det krav i §17 knyttet til renhold av brukte landbruksmaskiner før import. Plantehelseforskriften er for tiden under revisjon, og Mattilsynet ønsker å bruke VKMs rapport til å vurdere om disse importreglene og forskriftene bør endres.

Forskrift om fremmede organismer stiller i §24 krav til importør om blant annet forebyggende tiltak for å forhindre innførsel og spredning av fremmede organismer. Naturmangfoldloven § 28 fjerde ledd gir også hjemmel for å fastsette mer konkrete krav til virksomheter som kan medføre fare for spredning eller utilsiktet utslipp av fremmede organismer.

Hvorfor Miljødirektoratet og Mattilsynet bestiller dette oppdraget

Mattilsynet vil bruke vurderingen som grunnlag for fremtidig (plantehelsemessig) risikohåndtering knyttet til import av planter med jord og annet vekstmedium. Miljødirektoratet vil bruke vurderingen som kunnskapsgrunnlag for miljørisikovurdering knyttet til import av planter med vekstmedium og for arbeid under Forskrift om fremmede organismer. Rapporten vil også kunne bli del av grunnlag for oppfølging av den nye Naturavtalen til Convention on Biological Diversity.

Oppdraget

Mattilsynet og Miljødirektoratet viser til sine respektive samarbeidsavtaler med VKM og ber herved VKM vurdere risikoer knyttet til planteskadegjørere som følger jord og andre vekstmedier ved import av planter for planting til Norge.

Vi viser til EFSA's rapport om risikoer for plantehelse ved EU-import av jord eller vekstmedier, og ber VKM vurdere i hvilken grad funnene i denne rapporten er relevante for å besvare oppgaven. Ved vurdering av plantehelserisiko ber vi VKM om å også inkludere resultater fra norske undersøkelser. Vi ber om at VKMs vurderinger for Norge primært inkluderer de gruppene av vekstmedium som ifølge EFSA-rapporten representerer de høyeste plantehelserisikoene. Videre ber vi om at VKM også fokuserer på import av planter fra europeiske land, samt at det gis en vurdering av effekten av dagens risikoreducerende tiltak.

Forprosjekt

Det skal gjennomføres et forprosjekt for å identifisere omfanget av litteratur, definere grupper av jord og vekstmedier og definere en metode og protokoll for utførelse. VKM skal levere en protokoll som beskriver hvordan hovedprosjektet skal løses. Hovedmålet her er å estimere omfanget av hovedprosjektet for å sette en realistisk tidsramme og budsjett, og for å sikre en gjensidig forståelse av hovedprosjektet.

I korte trekk vil protokollen bestå av følgende:

Leveranse nr	Leveranse
1	Definere og kjøre et litteratursøk
2	Lage en oversikt over norsk og relevant internasjonalt plantehelseregelverk og tilgjengelige risikoreduserende tiltak.
3	Definere en metode for å identifisere og gruppere vekstmedium fra litteratur.
4	Definere metoder for å identifisere planteskadegjørere knyttet til de definerte vekstmedier og deres tilknyttede planter.
5	Definere metoder for å bestemme sannsynlighet for introduksjon, etablering og spredning av utvalgte skadegjørere og deres plantehelserisiko.
6	Definere en metode for å oppsummere mulige risikoer og aktuelle risikoreduserende tiltak

Hovedprosjekt

Hovedprosjektet skal gi en vurdering av risiko knyttet til planteskadegjørere i jord og andre vekstmedium ved import av planter og en vurdering av aktuelle risikoreduserende tiltak.

1. Definere og identifisere jord og andre vekstmedier, basert på litteratur.
2. Hvilke planteskadegjørere knyttet til jord eller andre vekstmedier som brukes ved produksjon av planter i europeiske land har størst sannsynlighet for etablering og spredning i Norge?
3. Hvilke planter, plantekategorier eller dyrkingsmetoder representerer høyest sannsynlighet for introduksjon av planteskadegjørere identifisert i spørsmål to?
4. Er det land eller regioner i Europa som har større sannsynlighet for at skadegjørerne er knyttet til varen i opprinnelseslandet, når man vurderer spørsmål to og tre?
5. Identifisere risikoreduserende tiltak og evaluere effektivitet og gjennomførbarhet.
6. Er de risikoreduserende tiltakene i gjeldende norsk lovgivning tilstrekkelige til å redusere sannsynligheten for innførsel av planteskadegjørere fra Europa?

Definisjoner:

Vi viser til [ISPM 5. Glossary of phytosanitary terms \(fao.org\)](https://www.fao.org/glossary/phytosanitary-terms/) for definisjoner.

Word	Definition
Entry (of a pest)	Movement of a pest into an area where it is not yet present, or present but not widely distributed and being officially controlled
Establishment (of a pest)	Perpetuation, for the foreseeable future, of a pest within an area after entry
Growing medium	Any material in which plant roots are growing or intended for that purpose
Harmonized phytosanitary measures	Phytosanitary measures established by contracting parties to the IPPC , based on international standards
Introduction (of a pest)	The entry of a pest resulting in its establishment
Pathway	Any means that allows the entry or spread of a pest
Pest	Any species, strain, or biotype of plant, animal, or pathogenic agent injurious to plants or plant products . Note: In the IPPC, "plant pest" is sometimes used for the term "pest"
Phytosanitary measure	Any legislation , regulation , or official procedure having the purpose to prevent the introduction or spread of

	quarantine pests , or to limit the economic impact of regulated non-quarantine pests .
Plants for planting	Plants intended to remain planted , to be planted or replanted
Spread (of a pest)	Expansion of the geographical distribution of a pest within an area

Data, rapporter og regulering

1. [Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere](#) (plantehelseforskriften)
2. [Forskrift om fremmede organismer](#)
3. [Tiltaksplanen - Bekjempelse av fremmede skadelige organismer 2020-2025](#)
4. [Instruks om utredning av statlige tiltak](#) (utredningsinstruksen)
5. [Veileder til utredningsinstruksen](#)
6. [Risks to plant health posed by EU import of soil or growing media](#), EFSA (europa.eu)
7. [Overvåking av spredningsveien import av planteprodukter: Basisovervåking 2022 - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](#)
8. [Overvåking av spredningsveien planteimport. Basisovervåking 2020 og databasert identifisering av potensielle dørstokkarter. - NINA Rapport 1891](#)
9. [Overvåking av spredningsveien planteimport - Sluttrapport for 2019. - NINA rapport 1738](#)
10. [Fremmede arter - spredningsveien import av planteprodukter. Basisovervåking og metodeutvikling 2017-2018. - NINA Rapport 1557](#)
11. [Fremmede arter: import av planteprodukter. Overvåking og metodeutvikling 2017. - NINA Rapport 1397](#)
12. [Fremmede arter ved planteimport – Kartlegging og overvåking 2014–2016. – NINA Rapport 1329](#)
13. [Framande artar med planteimport. Framlegg til tiltak og overvåking. - NINA Kortrapport 39](#)
14. [Spredning av fremmede arter med planteimport til Norge II – jakten fortsetter. - NINA Rapport 1256](#)
15. [Funn av fremmede maurarter i Norge i 2015. - NINA Kortrapport 4](#)
16. [Spredning av fremmede arter med planteimport til Norge. - NINA Rapport 1136](#)
17. [Overvåking av nematoder i jord på importerte planter - Delrapport 2019](#)
18. [Overvåking av nematoder i jord på importerte planter - Delrapport 2018](#)
19. [Overvåking av *Phytophthora* i jord på importerte planter - Delrapport 2019](#)
20. [Overvåking av *Phytophthora* i jord på importerte planter - Delrapport 2018](#)
21. IPPC-standarder av særlig relevans for problemstillingen:
  - a. [ISPM 36 Integrated measures for plants for planting](#)
  - b. [ISPM 40 International movement of growing media in association with plants for planting](#)
  - c. [ISPM 5](#)

Betingelser

Tidsramme:

Språk: Leveransen skal skrives på engelsk med norsk sammendrag.

Kontaktpersoner:

Mattilsynet: Hilde Kristin Paulsen

Miljødirektoratet: Åsa Alexandra Borg Pedersen

Utkast på høring